

DOLENJSKE NOVICE

Izhajajo vsak petek; ako je ta dan praznik, pa dan poprej. — Cena jim je s poštnino vred za celo leto naprej 3 K.

Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko pa 4.50 K.

Dopise sprejema uredništvo, naročnino in oznanila tiskarna J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Gospodarstvo.

Kako delujejo vinarske zadruge po drugih krajih.

Vinarske zadruge delujejo na različni način. Najbolj se hvalijo tako imenovane proizvajalne zadruge, namreč take, ki odvzamejo članom grozdje in ki napravljajo same vino. Lahko je pa zadruga tudi tako urejena, da nastopa kakor vinski trgovec, da skupuje namreč vina in jih naprej prodaja. Take zadruge se imenujejo prodajalne zadruge.

V obče so proizvajalne zadruge veliko več vredne, le škoda, da se ne dajo povsod vpeljati. Kjer so se ustanovile proizvajalne zadruge, tam se je vinarsko združenstvo najbolj razvilo. Pri takih zadrugah imajo člani največ koristij, zato se pa vinogradniki za take zadruge tudi najbolj zanimajo. Pri teh zadrugah se pokupi vse grozdje posameznih članov. Vsak član si ga sme le toliko pridržati, kolikor ga potrebuje za domačo pijačo. Vse drugo mora v zadružno klet. Na ta način imajo vsi člani direktne koristi od zadruge. Zadruga jim prevzame vse delo, vse ravnanje z vinom in posodo. Grozdje se v zadružni kleti prebira (sortira) in plačuje po vrednosti. Take zadruge so se osnovali n. pr. ob Renu na Nemškem, kjer izvrstno vspevajo. Zanimanje članov za take zadruge je splošno, in zato radi plačujejo višje deleže. — Seveda se pa take zadruge ne dajo povsod vpeljati. Za take zadruge je treba ugodnih pogojev. Treba je kleti, ki leži blizo, takorekoč sredi vinogradov in če le mogoče ob železnični postaji. Pri teh zadrugah se grozdje oddaje sproti v zadružno klet; tukaj se prebira, preiskuje in po množini sladkorja plačuje. Te zadruge delajo zaraditega le za majhen okoliš in nudijo vsem vinogradnikom kolikor mogoče enake koristi.

Kaj drugega so prodajalne zadruge. Tukaj se kupuje vino, navadno le od takih članov, ki ga imajo v primerni kakovosti. Nekateri člani ga prodajo, drugi ne. Zadruga nastopa tako kakor kak vinski trgovec, samo da je ta trgovina zasnovana zadružno. Zadruga izbira vina, kakor ji kaže. Za tako zadrugo je seveda manj zanimanja od strani vinogradnikov, ker naprej vedo, da bo načelstvo vina izbiralo in da ga ne bo povsod vzelo. Naravno je, da je za take zadruge tudi težje nabirati člane in da k njej vinogradniki sploh nočejo pristopati z višjimi deleži. Splošne udeležbe pri takih zadrugah ni, navadno pristopijo le tisti, ki oddajo kaj vina v zadružno klet. Gotovo je, da so tudi prodajalne zadruge veliko vredne za povzdigo vinske trgovine, ali ker ne nudijo vsem vinogradnikom direktnih koristi, zato tudi ne najdejo splošnega zanimanja med vinogradniki. Zgodi se rado, da včlanjeni vinogradniki odstopijo, ker se ni vzelo

vina od njih. In da se take zadruge veliko prej razdružijo kakor proizvajalne zadruge, je čisto naravno. Prodajalne zadruge delujejo navadno na večjo daljavo, za več okrajev ali občin skupaj. Koristi pa, ki jih donesajo, niso nikdar tako velike kakor pri proizvajalnih zadrugah, ki pomagajo vsem včlanjenim vinogradnikom in vplivajo najbolj ugodno na izboljšanje kletarstva in s tem tudi na povzdigo vinske trgovine.

V naših razmerah bi kazalo združevati oba načina zadružnega vinarstva, da pridemo čim lažje do zaželenega cilja.

—r—

Jesensko gnojenje travnikov.

Otava je spravljen in nastopil je čas, ko je treba zopet skrbeti za košnjo prihodnjega leta. Pri letošnjem pomanjkanju krme je važno, da obdelamo tudi kaj njiv z zgodnjo zeleno krmo n. pr. z zeleno ržjo. Posebno važno pa je, da skrbimo za izboljšanje travnikov, ki so nam sedaj že dve leti malo rodili.

Preveč smo prepričani o vrednosti umetnih gnojil, da bi trebalo na dolgo in široko razpravljati o njih važnosti in potrebi za gnojenje naših travnikov. Dosti je, če poudarjamo, da smo spričo pomanjkanja hlevskega gnoja za naše travnike prisiljeni rabiti umetna gnojila. Ko bi imeli dosti gnojnice in komposta za naše travnike, bi se dalo izhajati brez umetnih gnojil; ker imamo pa teh gnojil dosti premalo ali celo nič, si moramo pomagati z umetnimi gnojili.

Umetna gnojila so se pri nas povsod dobro obnesla. Če so se pokazali kje manj ugodni vspehi, niso temu umetna gnojila kriva, ampak krivo je pomanjkljivo gnojenje ali pa neugodno vreme. Kdor hoče z umetnimi gnojili doseči ugodne vspehe, je treba, da jih rabi v zadostni množini in da rabi razna gnojila. Kdor se na to ne ozira, naj si nasledke sam pripiše. Posamezna umetna gnojila imajo samo po eno redilno snov v sebi. Tomasova žlindra ima samo fosforovo kislino, kajnit samo kalij v sebi. Če manjka zemlji tudi kalija, potem ne boš s samo Tomasovo žlindro nič dosegel, ker ima v sebi samo fosforovo kislino, kalija pa nič. V takem slučaju moraš tudi s kajnitom gnojiti, da boš dosegel primeren vspeh. Na travnikih je treba fosforove kisline in kalija, zato moraš gnojiti s Tomasovo žlindro in kajnitom, ali namesto s kajnitom s kalijsko soljo. Tudi pepel je dober namesto kajnita. Tomasova žlindra in kajnit vplivata posebno na rast detelj in stročnic. Če hočeš pa vplivati na rast trav, potem je trositi tudi žvepleno-kisli amonijak ali čilski soliter, ki imata dušik v sebi. Dušik je namreč posebno važna redilna snov za trave. Kdor ima dosti gnojnice ali pa hlevskega gnoja, ne rabi ne žveplenokislega amonijaka ne čilskega solitra, saj imata gnojnica in hlevski

gnoj dosti dušika v sebi. Če pa manjka teh gnojil za travnike — in to je pri nas običajno — potem si moramo pomagati z ravnokar omenjenimi dušičnatimi gnojili, ki se pa trosijo še le spomladi.

Za eno oralo travnika je treba 300 kg Tomasove žlindre, 200 do 300 kg kajnita ali 75 do 100 kg kalijeve soli in 50 do 100 kg žveplenokislega amonijaka ali ravno toliko čilskega solitra.

—r—

Politični pregled.

Kranjski deželni zbor se je začel dne 23. septembra. Pri prvi seji so bili navzoči prav vsi poslanci. Dež. glavar Fran pl. Šuklje pozdravivši poslance omenja, da je to zasedanje silno važno za prosep in narodno-gospodarski razvoj naše dežele. — Izvolijo se potrebni odseki, ki prevzemo dotične predloge v poročanje. — Vsled dr. Tavčarjevega predloga se mora poročati o novo izvršenih volitvah tekom 48 ur. — Dr. Sušteršič nujno nasvetuje, naj se času primerno prenaredi opravilnik deželnega zbora. — Poslanec prof. Jarec nujno predlaga in utemeljuje nasvet: da dež. odbor čem prej predloži načrt zakona o učnem jeziku na javnih ljudskih in meščanskih šolah na Kranjskem. — Deželni glavar stavi nujni predlog, naj dež. zbor ugovarja c. kr. poljedelskemu ministrstvu, ki je odbilo prošnjo za prispevke za vodovode iz melioracijskega zaklada, dasi jih je dozdej že 15 let delilo. Poziva se tudi c. kr. vlada, da razširi drž. pomožno akcijo tudi na kranjske kraške pokrajine. V izbornem govoru vteteljuje svoj predlog, ki je bil soglasno sprejet in takoj brzojavno naznanjen ministrskemu predsedniku na Dunaj. — Dr. Lampe predlaga zgradbo deželne električne centrale na Gorenjskem in nakup v ta namen potrebnih vodnih sil. Poslanec Povše predlaga, da dež. zbor ugovarja nameravanemu zvišanju tarifov južne železnice, ker bi vsled tega naša dežela bila zelo oškodovana. — Dr. Pegan s tovariši vpraša c. kr. vlado: ali jej je znano, da c. kr. okr. glavarstva večkrat zoper ukrep županstev, ki ne dovolijo plesnih zabav, potem dajejo plesne licence, dasi plesi tako zelo kvirajo mladino? S takim postopanjem pa je kršena tudi samouprava županstev, oziroma dež. odbora, katerim po zakonu pripada taka dovolitev. — Liberalci so vložili neko interpelacijo tako podlega obsega, da se je morala prebrati v tajni seji — in so jo sami potem uvidevši njeno neumestnost — umaknili. Piše se pa, da je prišlo mej poslanci do burnih prizorov in celo do spopada. Tako liberalci delujejo za ljudstvo. — Ker so se liberalci v svojih govorih in medključih zadirali v S. L. S. jih je njen voditelj dr. Sušteršič po pravici zavrnil v mojsterskem govoru ter odkril vso liberalno potuhnjenost in breznačelnost. Govori, s katerimi so naši poslanci utemeljevali prej omenjene nasvete, so bili izborni; prilično objavimo vsaj nekatere odlomke z ozirom na omejen prostor našega lista. — Druga ozirom zaporedna 10. seja je bila dne 28. sept. Na dnevnem redu so razna ustna poročila glede vodovodov in cest — večinoma na Dolenjskem. A dr. Tavčar ugovarja radi ustnih poročil, in zato jih je deželni glavar odstavil iz vsporeda, da morajo iti v tisek. Tako se je zopet pokazalo, kako zastarel je opravilnik deželnega zbora, in kako liberalci zavlačujejo važne postave, ki bi našim kmetom prinesle pomoč. Može zapomnite si te liberalne prijatelje. — Dr. Krek poroča o predlogu dr. Zajca za ustanovitev petih ustanov za medicinske slušateljce. Ustanove se dovolijo. Poslanec Lenarčič predlaga in utemeljuje deželni železniški svet, kar se izroči upravnemu odseku. — Poslanec Lavrenčič utemeljuje svoj predlog za železnico Polzela-Kamnik. — Verifikacijski odsek je sklenil poročati dež. zboru, da se izvolitvi liberalnih poslancev Višnikarja in Lenarčiča, ki sta upravičeno protestirani, razveljavita.

Na Goriškem so bile 26. septembra deželnozborske volitve. V furlanskem oddelku so slovenski glasovi povzročili ožjo volitev mej laškimi krščanskimi socialci (dr. Fajdutti) in liberalci (dr. Paier).

Izid v slovenskem oddelku: Vseh oddanih glasov je bilo v splošni skupini v slovenskem delu dežele 21.219, med temi je bilo veljavnih 21.051, neveljavnih 168, razcepljenih 89, absolutna večina znaša 10.527. Liberalni kandidatje so dobili: dr. Franko 9358; Kriznič 9429, Štrekelj 9343. Kandidatje S. L. S. so dobili: Fon 10.471 glasov, Jerič 10.534 glasov, Manfredo 10.477 glasov. Socialni demokratje so dobili: Marica 1181, dr. Tuma 1188, Verčon 1183, neki Kocjan je dobil 25 glasov. Iz tega

sledi, da je kandidat S. L. S. Jerič, posestnik v Kobdilju na Krasu, zmagal z absolutno večino 7 glasov. Štrekelj je propadel. Kandidata S. L. S. Fon in Manfredo sta v ožji volitvi z kandidatom liberalcev Frankom in Krizničem. Ožja volitev se vrši v torek, 5. oktobra.

V štajerskem deželnem zboru bi Nemci radi upeljali nemščino za izključni razpravni jezik, kar se jim pa ne bo posrečilo. Razne stranke so nasvetovale podpore za po toči poškodovane. Ker je dr. Benkovič govoril slovensko za svoje volilce, so pravični (!) Nemci odklonili predlog. Dalje pač ne morejo iti. Dne 29. sept. je dr. Korošec utemeljeval predlog za splošno, direktno, tajno volivno pravico za dež. zbor. Liberalni dr. Kukovec je z medključ napadal poslance „Kmečke zveze“, ki zastopajo pravo slovensko stališče, mej tem ko se dr. Kukovec plazi okoli nemških nacionalcev in tudi v narodnem obziru ni solidaren s slovenskimi poslanci.

V češkem deželnem zboru ni prišlo do sporazuma mej Nemci in Čehi. Posvetujejo se nacelniki že cel teden, a ne pridejo do sklepa, ker Nemci nočejo spoznati, da je njih nadvlada nemogoča. Narbrž bo zbor zaključen. — To bo dalo tudi smer razvoju glode zasedanja državnega zbora. — Govori se, da v kratkem odstopi ministrstvo Bienert; nasledoval bi dr. Weisskirchner.

Ogrska kriza še traja. Dr. Wekerle je bil včeraj pri cesarju zaslišan. Ali cesar sprejme Košuta za novega ministrskega predsednika, se še dvomi. Koalicije strank ni več; ministrstvo naj bi se vzelo iz neodvisne stranke (Kosutovcev), v katero naj bi pa vstopili tudi zaupniki krone. Z volilno reformo nihče noče na dan. Mažarji že vedo, zakaj. Socialni demokratje jo zmir zahtevajo na shodih.

V Črni gori so baje zasledili zaroto proti knežji rodbini. Španci so v ponedeljek vzeli glavno postojanko Kabilov goro Gurugu.

Francoski parlament se snide 19. oktobra.

Belgijski kralj se kani odpovedati kroni.

Na Ruskem so prišli na sled velikim poneverjenjem, katera je zakrivil ves vojni inženirski zbor pri trdnjaviških delih v Kvantungu. Gre se za več milijonov rubljev.

Zabavi in pouku.

Prenočišče.

Spisal J. P.

(Konec.)

Slednjič se je vrnil gostilničar in jaz sem mu brez obotavljenja sledil. Svečo — katero je držal v roki — je skušal veter ugasniti in večkrat sem bil v nevarnosti — da padem iz stopnjic — katere so bile pa bolj podobne lestvi nego pravim stopnicam. Dospevši do sobe — odpre vrata, vstopi ter postavi svečo na mizo.

„Hočete li vstopiti! Upam da niste strašljivi in boječi?“

„Ne“ sem mu odgovoril energično, „ali zakaj me vprašate po tem?“

„Ker je v tej postelji pretečeno noč nekdo umrl.“

„Naravne smrti?“

„Gotovo; imel je prepir s svojim tovarišem in smo ga odnesli s tremi krogliami v telesu v to sobo. Vsled tega sem moral sobo šele v red spraviti. Torej lahko noč in prijetne sanje...“

Napravil je globok priklon in zaklenil vrata od zunaj. Kar mi je pripovedoval, me popolnoma nič ni vznemirilo — kajti — doživel sem že drugačne in hujše dogodke; poleg tega sem bil truden — da sem komaj stal. Prišel sem se slati — to se pravi: klobuk, sukno, čevlje odložiti; a predno sem se vlegel, ogledal sem si še svojo sobo bolj natančno. — Pohištvo je obstalo iz postelje, enega stola in ene na pol polomljene mize. Na vratih je visel papir, na katerem je bil napisan hišni red, ki se je glasil tako-le:

1. Prosi se, posteljne oprave ne s seboj jemati.

2. Ako prične v posteljo deževati, najde popotnik dežnik v kotu pri oknu.

3. Goste, kateri so navajeni v čevljih ležati; se prosi — da iste prej dobro osnažijo.

4. Prosi se, se ne razburiti — ako je čuti spodaj v obednici streljanje.

Jako se mi je dopadla odkritosrčnost gostilničarjeva — ko sem videl — da zna svoje goste prav ceniti. — Ko sem si vse

ogledal, vlegel sem se v posteljo, položivši samokres poleg sebe. Moja navada je — vselej nekoliko čitati, predno zaspim in to naj si bude še tako pozno.

Kakih deset minut je preteklo, kar se mi naenkrat sveča z mize na tla zatrkla ne da bi vgasnila. Da vsako nevarnost preprečim — se hitro sklonim s postelje in pri tej priložnosti zapazim pod posteljo velik — v rjuhe zaviti zavoj — kateri je imel obliko človeškega telesa. — V istem hipu skočim s postelje. Potem poklekнем previdno na tla in tipam po zavoju. Oslatal sem roko — nogo; nisem več dvomil niti sekundo — da se je kedo skrtil pod posteljo. Že sem prijel za moj samokres — da pokadim nepovabljenega gosta; ko mi pridejo na misel gostilničarjeve besede: „Nekdo je zadnjo noč tu umrl!“

Takoj sem vedel — kaj je bilo krivo — da še ni bila soba pripravljena in sem moral čakati: Ko sem jaz prišel — je ležalo truplo še v postelji — da je pa mojih pet pijastrov zaslužil — je gostilničar zvil mrtvo truplo v rjuhe ter porinil pod posteljo — v upu — da ga jaz ne bodem zapazil...

Vsaka misel — spati in počivati mi je prešla — zatorej zopet obujem čevlje ter se vsedem na stol na nasprotni strani sobe. Od tam sem natanko videl beli zavoj — kateri je bil razsvetljen od goreče sveče. — Čutil sem — kako mi prehaja mraz po mozgu. Mislil sem si: „Moj Bog! kako strašni noči stojim nasproti! Jaz se celo dihati nisem upal še manj pa premikati. — A kar je bilo še hujše — se je pripetilo v par minutah... Naenkrat se je namreč mrtvi premaknil; mislil sem si sprva, da se mi je samo tako dozdevalo v moji domišljiji — a truplo se znova premakne!

Zbral sem vse svoje moči in zaklical:

„Pozor! Jaz ustrelim!“

Takoj sem dobil odgovor s tužnim glasom — polovico angleški, polovico španski:

„Ne streljaj Senor! — pomagaj mi raje iz pod postelje — sicer — se — za-du-šim.“

„Kaj pa imate tu spodaj iskati?“

„To vam hočem takoj razložiti. — Jaz sem plačal za to noč najemnino za sobo — a ko mi je krčmar povedal — da je prišel en bogat ptujec — kateri to sobo želi — ter mi ponudil dva piastra, sem mu privolil igrati komedijo umrlega.“

„Komedijo umrlega.“

„To je tukaj v deželi navada! Ako kedo umre, se ga zavije v rjuhe ter porine pod posteljo. Medtem pa drugi čisto mirno spi na postelji. Oprostite toraj — da sem se premikal... jaz sem dobil — kakor že rečeno dva piastra — da se zadržim kot mrtev... Vlezite se čisto mirno zopet na posteljo — nimate se nič hudega bati!“

Poveljnik Jakvart je v tem času pokadil svojo smodko — zato si je prižgal drugo ter takoj nadaljeval:

„Verjemite mi, gospodje, da sem se v isti noči učil strah spoznavati in tudi njega slast okusiti!“

Samo ob sebi je umevno — da mi je spanec za isti večer popolnoma prešel. — „Mrtvec“ je bil prav „fleten fant“, ter sva se kesneje usedla k napol polomljeni mizi in igrala karte do zjutranje zarje. Ko me je prišel gostilničar drugo jutro buditi — mu rečem smehljaje:

„Lepo zabavo ste mi pripravili — jaz vam odkrito povem — da sem prvič v svojem življenju z „mrtvim“ na karte igral.“

Paradajzarji.

Spisal Ivan Steklasa.

Paradajzarji so bili poleg Turjaških, Lambergov in Turnov najznamenitejši plemenitniki na Kranjskem. Največ posestev so imeli na Dolenjskem, in sicer: Pogance, Gracarjev turen, Mehovo, Rupčevrh, Preseko, Hmelnik, Rukenstein nad Mirno ter po ženski veji Klevež in Kostel; na Gorenjskem: Stari Gutenberg, Novi grad pri Tržiču, Ponoviče, Perovo, Galenberg in Ornelo po ženski veji; na Notranjskem: Gradišče in Sekule. Njih prava moč se je razvila še le v 16. in 17. veku, vendar pa se omenjajo že mnogo prej v raznih listinah. Že l. 1249. nahajamo nekega Konrada Paradajzarja kot pričo na listini, po kateri je podaril Bernhard vojvoda koroški kostanjeviškemu cisterciškemu samostanu nekaj več dohodkov nego po prvi listini iz l. 1234. Isti Konrad je bil priča tudi l. 1256. na listini, po kateri je dovolil Ulrik vojvoda koroški v Velikovcu grofoma ortenburškima Henriku in Fridriku sezidati trdnjavo na kateremkoli kraju mesta Kranja. Potem pa zgodovina molči o Paradajzarjih dolgo. Šele l. 1446.

se zopet omenjajo. Takrat je razpisal cesar Fridrik III. vojaški nabor po Štajerskem, Koroškem in Kranjskem proti ogerskemu gubernatorju Ivanu Hunjadu, ki je bil napadel Dunajsko Novo mesto. Med drugimi kranjskimi plemenitniki so bili pozvani v pomoč tudi Paradajzarji, in sicer Juri, Leonhard in Ivan. Tudi v borbi med Fridrikom III. in Albrechtom VI. nahajamo l. 1462. na strani Fridrika kot zapovednika posebne čete Lovrenca Paradajzarja. Valvasor (IX 74) omenja za l. 1490 Ulrika Paradajzarja kot deželnega upravitelja na Kranjskem, a najstarejšo vest sploh na Dolenjskem imamo o Paradajzarjih zapisano v kroniki novomeškega frančiškanskega samostana. V tej kroniki se omenja namreč k l. 1472. maja 1., da je darovala Barbara Paradajzar rojena Lienhart novomeškemu frančiškanskemu samostanu njivo onkraj Krke. Bila je to vdova za nekim Paradajzarjem, katerega ime nam ni znano; vendar pa moremo iz tega dogodka sklepati, da so imeli Paradajzarji že takrat svoja posestva v bližini Novega mesta. Iz ohranjenih župnih matic krščenih in umrlih se more lahko razvideti, po katerih župah so prebivali Paradajzarji v kasnejši dobi. Ohranili so se nam podatki o njih v Novem mestu, v Šmihelu pri Novem mestu. Šent Jerneju na Raki, v Metliki, Ljubljani in Kamniku, po čemu se ujema večidel tudi lega njih posestev na Kranjskem.

Starejši Paradajzarji so bili cerkvi jako naklonjeni, ter so radi podpirali, kakor tudi drugi plemenitniki cerkve in samostane. Posebno naklonjeni so ostali Paradajzarji novomeškemu frančiškanskemu samostanu, zato je dovolil tudi predstojnik samostana po sklepu definitorja na Trsatu l. 1659. napraviti Paradajzarjem napis nad grobnico njihovo v frančiškanski cerkvi. L. 1724 pa se je sprl samostan z grofom Lovrencem Paradajzarjem, ki ni hotel plačevati obresti od onih kapitalov, ki so jih njegovi predniki naložili v prid frančiškanom. Le ta Paradajzar je bil nasilne čudi, kakor tudi še neki drugi njegovi sorodniki, kar bomo kasneje opisali. Ivan Vrhovec v svoji zgodovini Novega mesta (str. 97) piše o tem Paradajzarji tako-le: „Da bi frančiškane vjezil ter se jim osvetil, se je trudil na vse načine, da se naseli v Novem mestu ali pa v njega okolici se en beraški red, namreč oo. Pavlini, kar bi bilo seveda že obstoječima samostanoma frančiškanskemu in kapucinskemu le na kvar, posebno takrat, ko je radodarnost meščanov in sosedov radi siromaštva začela že jako pojemati. Pavlini so sprevideli, da bi tukaj težko izhajali, pa se zato niso niti naselili.“ Leta 1762. je iznašala ustanova Paradajzarjeva 250 goldinarjev deželne veljave ter je bila naložena v Pogancih.

Tudi zatškemu samostanu so Paradajzarji podelili mnogo ustanov. Med drugimi številnimi dobrotniki tega samostana navaja Valvasor (XI 534) Andreja Paradajzarja, ki je l. 1516 in 1519. podelil redovnikom mnogo posestva. Tudi na Hrvaškem, kjer so bili Paradajzarji vojaški zapovedniki, so podpirali cerkve in samostane. Tako nam je ostalo zapisano, da je grof Ernest Paradajzar, stotnik turenski, večkrat nadaril kamenski pavlinski samostan kraj Karlovca, a v oporoki mu je zapustil posle smrti, ki ga je zadela na Kranjskem l. 1760, kamenskim patrom 1000 goldinarjev.

Ob času reformacije so se oklenili tudi mnogi člani Paradajzarjeve rodovine nove vere. Posebno odločno se je postavljala za slobodo protestantov na Kranjskem Andrej Paradajzar, ki je na mnogih zborih zahteval, da se ne kršijo pravice protestantov, določene po samem nadvojvodi na zboru v Brucku l. 1578. Razen tega pa se je uprl Andrej Paradajzar kot svetnik deželnega kneza prav pogumno zahtevi Ogrov, ki so zahtevali l. 1608., da jim izroči nadvojvoda Ferdinand Krajino, češ, da se bodo smeli od zdaj v njej nameščati sami Ogrji in Hrvati, a vzdržujejo pa naj jo še naprej notranjeavstrijske dežele. Pri posvetovanju je govoril Andrej Paradajzar prav ostro proti Ogrom ter jih dobro opisal. „Oni pišejo sicer prijazno,“ pravi on, „toda kronike dokazujejo protivno, da so bili namreč vedno nezvesti celo svojim lastnim kraljem. Kakšne dve leti, dokler dobe v last deželo, bi bili prijazni in dobri sosedje, potem bi pa nas pregnali. Zato je treba po posebnih glasnikih zvedeti pri štajerskih stanovih, kaj so ukrenili v tej zadevi. Če so oni izročili svoje trdnjave, potem ne morejo tudi Kranjci svojih vzdržati.“ Razpravljalo se je kesneje o tem vprašanju še enkrat v Gradcu, toda brez uspeha za Ogre, kajti Krajina je ostala tudi še nadalje takšna, kakršna je bila do zdaj. Še enkrat se je izkazal Andrej Paradajzar. V kranjskem deželnem zboru se je razpravljalo o potrebi zajedniškega državnega zbora za vse avstrijske dežele, ki so se takrat nahajale v prav žalostnem stanju. Vsi so bili zavzeti za tak zbor, a Andrej Paradajzar je kot deželni upravitelj še posebej zahteval, da se na tem odkritosrčno pové vladarju ustmeno in pismeno o

vseh težavah, katere mora prenašati Kranjska že toliko let. Zbor v Lincu, ki je bil prvi in zadnji zajedniški zbor vseh avstrijskih dežel, se je sicer sešel l. 1614., ali tudi kmalu razšel, ker je manjkalo denarja za vse, a še posebno za vojsko s Turki, s katerimi se je moral zato skleniti mir. Protestanta sta bila tudi Ahac Paradajzar, polkovnijski svetnik in Žiga Paradajzar, gospodar Gradiša in Novega grada pri Trziču, koroški dedni lovec. Tudi Krištof Paradajzar je bil privrženec nove vere ter ga nahajamo na prošnji, katero so izročili poslanci štajerski in kranjski l. 1601. v Pragu cesarju Rudolfu kot pritožbo radi preganjanja protestantov. Tudi ta prošnja je bila brez vsakega uspeha. L. 1603. se je potožilo 69 kranjskih plemenitšev, med katerimi sta bila tudi Aleksander in Andrej Paradajzar, nadvojvodi Ferdinandu, ker je zabranil protestantom zahajati izven dežele k protestantski službi božji. Nadvojvoda Ferdinand je odbil seveda tudi to pritožbo kot predrzno in neumestno. Posebno hud protestant je bil Lovrenc Paradajzar v Trziču L. 1602. je izdal proti njemu, Herbartu Lambergu in Antonu Pečavarju škof Hren nalog za izgon, češ da prezirajo popolnoma naredbe nadvojvode Ferdinanda ter vzdržujejo protestantske propovednike. Med protestantskimi pregnanci s Kranjskega sta navedena med mnogimi drugimi tudi baron Maks Paradajzar in njegova soproga; v Ulmu na Nemškem pa je živela l. 1638. vdova Elizabeta Paradajzar s hčerjo. Vuk Paradajzar pa je bil član katoliške verske komisije po smrti Ivana Lenkovića in Josipa Rabate poleg vicedoma Filipa Kobencla.

(Dalje pride.)

Dopisi.

Prečna. — Zgradba nove župne cerkve. — Streha. — Da je stavba trpežna, mora imeti tudi dobro streho, ki jo varuje proti vremenskim neizodam, nalivom, sneženemu metežu, viharju, toči, ognju. Dandanes imajo boljše stavbe in večinoma cerkve strehe iz opeke ali škrija. Niso ravno okorne, še precej prijazne za oko, tudi trpežne so, ako so prav narejene in iz dobrega gradiva, a težke so, marsikateri strešni stol se šibi in zastoka, posebno po zimi, ko se nabere mnogo južnega snega na nje. Pradrage ravno tudi niso, in popravila na njih se lahko zvrše.

Veda je pa dandanes mnogo napredovala ter izvaja v denjari čudovite vspehe, naravo samo posnema, kameniti škrič posnema in naredi iz asbest-cementa umeten kamnu podoben „škrič-etermit“ imenovan. Tega nam je arhitekt v načrtu za streho določil. A o tej strehi so različna mnenja krožila ravno tisto leto. Nekaj mali časnikarski boj se je vnel zoper in za eternit-streho. Ni še preskušena, to je še najnovejša iznajdba, eternit-plošče na hudi solnčni vročini popokajo, posebno pa v ognjeni vročini, tudi hudega mraza ne vzdržé, v ognju pa se vnamejo ter silno goré, da živi goreči ogorki odletavajo na daleč okoli, gasilec ni niti mogoče blizu priti itd. — Namera tacega boja je precej prozorna, vendar smo popraševali večake, skušene, saj ima tudi ta streha že nekako desetletno skušnjo v različnih deželah in krajih. Ti so nam sploh eternit nasvetovali, na kar smo se toliko raje odločili, ker se te vršbe streha posebno poda umetniškim stavbam, malo zastaja za kovinastimi, seveda bakrena je lepša, pa mnogo dražja. Po tukajšnjem posredovalcu g. J. Košiček smo se pogodili z izdelovateljem Ljudevitom Hatschek v Vöcklabruck, Gor. Avstrijsko, ki ima za našo deželo zastopstvo v Trstu (V. Janach in dr. Via Sanita 25.) kvadr. meter po 370 K. Tvrška je poslala vajenega krovca z Dunaja, ki je s čudovito spretnostjo in hitrostjo, pa tudi dobro pokrival, zgotovil je na dan do 70 kvadr. metrov strehe, ter mu plačala za 1 kvadr. meter 20 helerjev. Ta krovca mi je rekel, da si upa tudi zvonik kaj lično in temeljito z eternitom pokriti. — Mi smo zvonikovo streho že pred oddali trdili L. M. Ecker v Ljubljani, se potem o tem nismo mogli pogajati. Vsa cekvena streha z vsemi postranskimi strehami vred (izvzemši zvonikove) je veljala okoli 4000 K. Do danes smo prav zadovoljni s to streho, in trdno upamo, da bomo tudi v prihodnje. Pred seboj imam knjižico „etermit“, v kateri je mnogo pritrdjalnih in pohvalnih izjav, da je eternit zelo trpežna streha, ki se ne ustavlja le samo mrazu in toploti, ampak tudi viharju in ognju in deževanju. Važne tem bolj so take izjave, ki ne pohajajo le od zasebnikov in županstev, ampak tudi od c. kr. ravnateljstva državnih železnic, od c. kr. rudniških ravnateljstev in drugih enakih.

Nekaj še pripomnim. Navadno se eternit-streha zagovarja tudi s tem, da ji ni treba napraviti tako močnega strešnega stola,

ker je lahka in pa gladka, da po zimi tako ves sneg sproti zdrsne nizdoli, se tedaj nekaj novcev prihrani pri tesarskem delu in lesu. Za gorke južne kraje ima trditve nekaj pomena, pri nas imamo pa večkrat zelo snežene zime. Kaj lahko se zgodi, da prvi sneg gredoč ali padaje primerzne na streho, in ko ima enkrat podlago potem pa ostaja na strehi in tako vnovič ko pada, in spet drugič itd. Nabere se ga lahko zelo debela plast, katere teže ne zmore šibki stol in katastrofa bi bila neizogibna. Pri nas smo naredili močen stol na streho, dasi smo jo krili z eternitom.

Stopiče. Preč. g. Gašpar Porenta, brat stopiškega g. župnika, se je vrnil v Prago, nadaljevat in izvršit svoje študije kot slikar na tamošnji akademiji. Letos ima zadnje leto, ki se bo končalo z glavnimi izpiti. Pripravljenih ima že 36 slik v ta namen. Ker je mladi gospod nenavadno nadarjen, marljiv in poln dobrega duha, sme umetnost od njega mnogo pričakovati. Z njim obiskujeta v Pragi slikarsko akademijo g. Kambič, abiturijent in učitelj škof. Čast njim in domovini! Zlata Praga ni le eno najlepših mest v Evropi, marveč tudi središče vsakovrstnih umetnosti. Samo akademično izšolanih slikarjev je vpisanih 2000, nekateri imajo znamenite salone.

Mirna peč. (Žalost in veselje.) Po vsi obširni naši župniji je zavladala žalost, ko je zašumela nepričakovana novica, da nas hoče preč. g. župnik Anton Zoré zapustiti in drugo majhno službo v svojem domačem kraju nastopiti. Velika kmetija v Mirni peči, ki jo je zaradi pomanjkanja delavnih moči nemogoče umno oskrbovati, nesreče pri živini in v prvi vrsti želja, starega bolehnega očeta bliže imeti, to je baje g. župnika gnalo od nas proč v samotno tuhijsko dolino. G. župnik je pri nas komaj dobro začel župnikovati in se nekoliko udomačil, pa da bi nas že zapustil? Kaj bo s posojilnico, ki jo je ustanovil; kaj s cerkvijo, ki je nujno potrebna prezidave ter je v ta namen že mnogo gradiva in denarja skupaj? Zato ni čuda, da so možje kar trumoma stopali do g. župnika, naj se premisli in na svojem mestu vztraja, sicer je v nevarnosti posojilnica, zavleklo se bo cerkveno zidanje in na škodi bo ugled starodavne mirnopoške župnije. Kdo bo zanjo prosil, če bodo župniki tako naglo proč silili? Prošnje faranov, veliko zaupanje do g. župnika, ki se je zadnji čas sijajno in vse čez razodevalo, je nazadnje tako zelo vplivalo, da je g. župnik prošnjo za župnijo Motnik umaknil in bo ostal v Mirni peči. Tako mlad, zdrav in postaven gospod je tudi popolnoma na mestu, da vodi prostrano mirnopoško župnijo in nadaljuje započeto delo. Vse je veselo župnikovega sklepa.

Iz Šent Jerneja. Po časnikih se bere kako med Šmarinimi mašami ljudje romajo na razna Božja pota. Tudi v naš „Novi Lurd“ v Rakovnikih je posebno ob nedeljah voz za vozom drdral in so se razlegale pobožne pesmi na okrog. Večinoma so vsi veseli in zadovoljni, če tudi ne utihnejo nasprotni glasovi. Celo neki duh. gospod se je izrazil: „Kaj hodite v tisto grmovje Marijo častit?“ Kateri pridejo iz čistega namena, so ob nedeljah v Šent Jerneju pri sv. maši, prejmejo sv. zakramente, potem pa romajo v Novi Lurd. Jedno nedeljo je bilo toliko ljudstva zbrana, da so darovali čez sto šestintrideset kron Mariji Devici. Celo iz Karlovca so se napovedali, da pride drugo leto več Marijinih družb na božjo pot v Novi Lurd.

Dostavek uredništva: Res je lepo, ako verniki Marijo časté. Pri takih priložnostih pa se tudi urinejo rade kake nerednosti. Torej je prav, da je duhovščina pozorna — in da nepoklicani ne bi ljudstva izkoriščali.

Od nekod iz Dolenjskega. Kmetje ne bodite taki-le: V neki župniji na Dolenjskem so imeli kmetje, baje jih je 30, plačati po 1 K 20 h za popravljanje cerkve. Vsako prizadevanje, da bi plačali to svoto, je bilo zastoj. Sedaj se je ukazala rubžen ter da se rubljene reči preneso na kraj sodišča in tam prodajo. Svoje glavneži so si najeli advokata dr. Tavčarja v Ljubljani. Kako bodo gledali, ko bodo plačali tistih 60 krajcarjev, stroške in še advokata povrhu. Kmetje, ne bodite tako ne-spametni!

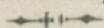
Belokranjski glasnik.

Semič. V bolnico usmiljenih bratov v Kandiji se je podal č. g. kaplan Rodič iz Semiča. Peljal se je podeliti bolniku sv. zakramente. Neroden voznik je v strmeh klancu pod vasjo Semič opustil zavor pritegniti. Voz naglo zdrči na stran in mladi gospod pade na cesto. Kakor čujemo, poškodbe niso nevarne in gospod bo v par dneh zopet službo nastopil.

Iz Suhora. Tukajšnja učiteljca gđ. Frančiška Gerbec se je radi ženitve odpovedala službi. Čestitamo novi zakonski dvo-

jici. Bilo srečno! Izprazneno učno mesto pa se je začasno podelilo izprašani učiteljski kandidatinji gđc. Emiliji Kamenšek. —

Novo hišo si je sezidal ravno pod župnijskim vrtom ob državni cesti trgovca g. Vincencij Besal. Cela stavba velja 20.000 K in je nov kras za Suhor. To novo poslopje, ki je izročeno sedaj trgovini z mešanim blagom, se je pred kratkim blagoslovilo. Blagoslov je izvršil domači župnik vlč. g. Jak. Pavlovič. Na to so zapeli domači pevci nekaj lepih narodnih pesmi, zlasti je vsem ugajala pesem: Kje dom je moj? — Želimo novemu podjetju veliko sreče in blagoslova Božjega! —

Domače novice.

Shod Sodalitatis bo v ponedeljek 4. oktobra ob 10. uri dopoludne v Št. Petru pri Novem mestu.

Osebnosti. Profesor novomeške gimnazije Jožef Reisner, zadnje leto na dopustu je premeščen na I. državno gimnazijo v Ljubljani. — Častna doktorja češke univerze v Pragi sta postala: umir. profesor slavistike na Dunaju dr. pl. Jagić in univerzitetni profesor slovenske filologije v Gradcu dr. Matija Murko. Prvi je Hrvat, drugi Slovenec-Stajerc.

Iz sodne službe. Njegovo veličanstvo cesar je imenoval sodna svetnika Franc Andolsek in dr. Martin Travner, oba v Ljubljani, za deželna sodna nadsvetnika. Ostaneta na dosedanem mestu. — Deželnega sodnega nadsvetnika Jožefa Schwentner v Celovcu za svetnika pri deželnem nadsodišču v Gradcu. — Justični minister je imenoval sodnika dr. Franc Pompe v Krškem in dr. Metoda Dolenc za okrajnega sodnika. Oba ostaneta na dosedanem mestu.

Iz Smihela se poroča, da nedeljsko praznovanje farnega patrona sv. Mihaela in ob enem rožnovensko slavnost povzdigne tudi navzočnost presvetlega g. knezoškofa, ki dospe že v soboto. **Stari bankovci** (rudečkasti) po 20 K pridejo iz prometa še-le 30. junija l. 1910.

20 kron je nekdo izgubil v Novem mestu. Pošten najditelj naj blagovoli svoto prinesiti proti nagradi v knjigarno Urb. Horvat.

Splošna obrtna zadruga za sodni okraj Rudolfovo vljudo opozarja vse delodajalce (mojstre), koji se niso priglasili njih učence, da jih nemudoma pri podpisani priglasijo. V naprej pa naj vsak delodajalec takoj svojega učenca, ko ga v učenje vzame, priglasijo, sicer zapade po zadruginih pravilih v globo. Ob enem opozarja vse stariše, kateri mislijo dati učiti svoje sinove kakega obrta, da se preje zgledajo pri podpisani zadrugi, katera jim bo vedno preskrbela prave, dobro izobražene mojstre, tako da bo upati, da vsak učenec po dovršenih letih postane dobro izučen pomožni delavec, pozneje pa zanesljiv in izurjen mojster. Opozarja tudi vse gg. mojstre, da ji naznani, koliko in kedaj da vzame kateri učencev v poduk. Tem potom se prihrani veliko skrbi delodajalcem in nasprotno starišem, kateri namenijo svoje sinove za pouk kakega obrta. Vsa pojasnila se daje brezplačno obema strankama za obrt, koja spada pod imenovano zadrugo. Uradne ure so ob nedeljah od 10. do 12. ure dopoldne, v Kandiji pri podpisnem načelniku. Anton Sedlar, načelnik.

Liberalna agitacija v Ljubljani za žalno proslavo 20. septembra se je izjalovila. Kdor pozna ljubljansko frakarijo, se temu ne čudi. „Slovenec“ poroča, da je od 1832 hiš razobesilo zastave komaj 218. Tudi trgovine niso bile zaprte — čemu tudi, saj je lanska rabuka koristila le Nemcem. — K temu nam poroča očividec, da je še dne 22. sept. visela na eni hiši dolga vsa zarjavela cunja — bolj v zasmeh nego v znak žalosti. Gospodar, ki kaj takega razobesi, pač ne kaže pijetete.

Izpred c. kr. okrožnega sodišča. (Ne pričaj po krivem!) C. kr. drž. pravdnitvo je obtožilo: I. Jurija Molek, posestnika iz Slamne vasi, da je dne 1. maja 1909 v kazenskih poizvedbah proti Martinu Krašovec radi hudodelstva po §u 83 in 99 k. z. in prestopka po §u 36 zak. z dne 24. oktobra 1852 št. 223 drž. zak. pri c. kr. okr. sodišču v Metliki po krivem pričeval, s tem, da je zamolčal, da je imel Martin Krašovec dne 10. aprila 1909 revolver, ko je prišel k Moleku po svojo ženo. II. Marijo in Martina Krašovec, oba iz Slamne vasi, da sta Jureta Molek v navevanjem in nasvetovanjem k pod I. navedenemu krivemu pričevanju napeljala, in sicer 1. maja pred zaslišanjem pri c. kr. okr. sodišču v Metliki oba, Marija Krašovec tudi že nekaj dni pred navedenim zaslišanjem v hiši Jureta Molek v Slamni vasi. Zakrivili so s tem: Jure Molek s pod I. navedenem dejanjem hudodelstvo goljufije po §§ 197, 199 a k. z., Marija in Martin Krašovec isto hudodelstvo kot sokrivca po §§ 5, 197 in 199 a k. z.

in se naj kaznujejo po §u 202 k. z. — Pri c. kr. okr. sodnji v Metliki vršile so se proti Martinu Krašovec poizvedbe radi hudodelstev po §§ 83 in 99 k. z. in prestopka po § 36 orož. pat. V teku teh zaslišanj je bil tudi Jure Molek kot priča in je 1. maja 1909 pri c. kr. okr. sodišču v Metliki izjavil, da ne ve, ali je držal Martin Krašovec dne 10. aprila v njegovem stanovanju v roki ključ ali revolver. Pri zaslišanju po orožniku Josipu Steklasa pa je Jure Molek izjavil, da je imel Martin Krašovec navedenega dne v njegovi hiši revolver v rokah. V istini se je v posesti Martina Krašovec našel revolver in je ta začetkoma sam priznal orožnikom, da je imel 10. aprila revolver pri sebi, pozneje pa sta oba, Molek in Krašovec to zanikala. Jure Molek je potem orožniku vpričo Matije Tomec priznal, da je 1. maja pri c. kr. okr. sodišču v Metliki vedoma po krivem pričeval; storil je to zato, ker ga je nekaj dni pred zaslišanjem pri c. kr. okr. sodnji v Metliki na njegovem domu prosila Marija Krašovec, naj tako govori, da bo njen mož prišel ven, da naj zamolči, da je imel njen mož ob navedeni priliki revolver, sicer jo bode nje mož ubil. To je potrjeno tudi po pričah Mariji in Janezu Molek. — Jurij Molek priznava tudi, da ga je 1. maja na hodniku pri c. kr. okr. sodišču v Metliki nagovarjal Martin Krašovec, naj pove, da je imel Martin Krašovec ob navedeni priliki ključ v rokah, ne pa revolver; Marija Krašovec pa je tem besedam pritrdila rekoč: „Da, da, pa reci, da je bil ključ.“ Vsled tega je res 1. maja krivo pričeval in je bil Martin Krašovec od obtožbe radi prestopka oproščen. — Pri glavni razpravi dne 16. sept. je Marija Krašovec priznala svoje dejanje, zato je tudi dobila le dva meseca ječe, poostrene z 2 postoma za kazen. Martin Krašovec pa je vztrajal pri tem, da ni nagovarjal Jureta Molek, naj za njega ugodno izpove, a je po navedenih pričah popolnoma dokazano dejstvo. Zato je dobil dva in pol meseca, poostrene s 3 postji; Jure Molek pa šest tednov ječe, poostrene s 3 postji.

Slovenski zemljevid „Matiče Slovenske“. V popolnilo dosedanjim določitvam naj služi še to-le: Ves zemljevi bo 91 cm širok in 125 cm dolg ter izide v 4 listih. Dobiti ga bo ali enostavno na papirju ali napetega na platno; za ta zadnji slučaj je zopet razločevati trije: a) vsak izmed 4 listov je nalepljen na dobro, sivkasto platno in je razdeljen v 16 delov (torej zložljiv, v žepnem formatu); b) vsi 4 listi se prilepijo skupaj na močno, belo platno, toda tako, da se da ves zemljevid zložiti v 4 dele (zemljevid bi se dal obesiti); c) vsi 4 listi se prilepijo skupno na močno, belo platno kot celota; vsak zemljevid dobi zgoraj in spodaj ličen lesen rob in obešalo. Napenjanje stane: sub a) 2 K 52 h (za vse 4 liste), sub b) 3 K, sub c) 3 K 90 h. — „Matica Slov.“ prosi p. n. gg. poverjenike in odjemalce zemljevida sploh, da bi ji z naročilom obenem blagovolili javiti, ali in kako naj se poedinim naročnikom zemljevid prilepi. Kdor pošlje le 5 K (ozir. ako ni matičar, 6 K), dobi zemljevid enostavno na papirju; na to opozarjamo zlasti p. n. gospodo, ki so že naročili zemljevid in doposlali 5 K.

Trilistični zemljevid habsburške monarhije. Sestavil Henrik Hannu, Freytag & Berndt, Dunaj. — S tem naslovom je izšla že druga izdaja tega zemljevida, ki kaže po svojem zunanem licu, kako si princ Lichtenstein misli našo monarhijo, ako se preosnuje v trilističnem zmislu. Po tem načrtu bi bile tri velike države v eni monarhiji. Znano je, da so slovanski poslanci veleznameniti govor poslanca Lichtensteina o trializmu takoj korigirali. Taka razdelitev, kakor se kaže na zemljevidu, bi narbrž nobenega izmed treh ne zadovoljila. Nas Slovencev gotovo ne, ker črta na severu od Beljaka kaže, da bi do mala eno tretjino Slovencev priklopili nemški skupini. Zemljevid vzame Dravo za mejo, torej odtrga večino koroskih in znaten del štajerskih Slovencev. Čehe priklopi nemški skupini, v kar oni ne bodo privolili. Vso Galicijo z Bukovino pa Ogrski, katera bi na ta način postala največja država. Imena krajevna so pisana po nemško oziroma mažarsko, slovanska pa zelo pokvarjena. Zemljevid sam na sebi daje dober pregled.

Gospodarske drobtine.

— Grozdni in sadni semenj priredi kmetijska podružnica novomeška v nedeljo dne 10. oktobra t. l. v prostorih kmetijske šole na Grmu. Pri tej priliki se bodo razstavile tudi razne potreščine za vkladanje in razpošiljanje sadja, tako da bo vsa prireditvev kolikor mogoče poučna. Kdor želi kaj sadja ali grozdja prodati, naj ga razstavi v pripravnih posodah, najbolje takih, da se sadje lahko v dotični posodi odpošlje. Postavi se lahko na prodaj v zabojih ali malih zabojčkih, tudi v koših in jerbasih.

Ker je letos malo sadja, je upati, da se bo sadje lahko prodalo. Sadje, ki se postavi na prodaj, mora biti seveda prebrano in lepo. V posameznih posodah naj bo sadje enake vrste. Želeti je, da se prigrasijo vsi tisti gospodarji, ki imajo kaj sadja ali grozdja poslati na ta semenj. V zvezi s to prodajo bo tudi razstava sadnih izdelkov.

— **Razstava sadnih in zelenjadnih izdelkov** se priredi skupno z grozdnim in sadnim semnjem v nedeljo dne 10. okt. t. l. na Grmu. S to razstavo se ima napraviti pričetni korak za povzdigo sadne uporabe, ki je po drugih deželah že močno napredovala. V tem oddelku se imajo razstaviti sploh sadni izdelki, ukuhanu sadje, sadni mozgovci, sadni sok, posušeno sadje itd. S sadjem vred se imajo razstaviti tudi zelenjadne konzerve. S to priliko se združi tudi razstava raznih potrebščin za pripravljanje in ukuhanje sadja in zelenjave, za sušenje sadja itd. Tudi ta razstava ima pred vsem poučen namen, zato se nadejamo, da se je bodo udeležile z vsem zanimanjem naše gospe in gospodinje, ki jih ob enem vabimo k prav obilni udeležbi. Razstava se prične ob 9. dopoldne in traja do 6. popoldne. Vstop je prost. Opozorjamo tudi na to, da se bodo pri razstavi dobile na prodaj razne potreščine za ukuhanje sadja in zelenjave.

— **Grozdje in sadje na prodaj.** Na grozdnem semnju na Grmu se bo dobilo dne 10. oktobra grozdje in sadje na debelo in na drobno na prodaj. Zato opozorjamo na to priliko vse interesente, ki bi radi dobili kaj lepega sadja in grozdja. Grozdje se bo dobilo tudi v licnih zabojčkih težkih po 5 kg.

— **K letošni trgatvi.** Ni zadosti, da nam je letos grozdje zastalo v svojem razvoju, ampak nagaja nam tudi vreme. Prav sedaj bi nujno rabili ugodnega vremena, pa nam deževje namaka zemljo in zadržuje grozdno zorenje. Zadnje dni je napravil dež mnogo škode po vinogradih. Upajmo, da se vreme spremeni in da bo tudi trta imela še lepe solčne dneve. Letos ne kaže družega kakor potrpeti do zadnjega trenutka. Pri današnji konkurenci je treba, da spravimo cviček, ki bo dober za kupčijo.

— **Več belega vina!** Kdor želi kaj več vina prodati, naj skuša napraviti več belega vina, ker gre belo vino bolje v denar kakor rudeče. Pridelek cvička je omejiti. Kupčija v zadnjem času je pokazala, da so bela vina bolj cenjena in da se dajo zaraditega tudi bolje prodati kakor rudeča. Za belo vino je odbrati seveda boljše bele sorte, da bo šlo vino lažje in bolje v denar.

— **Skrbno odbiranje grozdja** je seveda neobhodno potrebno, če hočemo kaj boljsega vina za kupčijo pripraviti. Gnjlilo in slabo grozdje se mora lociti od dobrega. Slabo grozdje naj se porabi za dom, le zdravo grozdje in dobre vrste naj se porabijo za vino, ki ga želimo prodati. Kdor bo vse skupaj zmetal, je sam kriv, če ne bo našel kupca. Skrbna trgatve in prebiranje grozdja postaja čim dalje bolj važna zahteva za naše kraje, če hočemo vina v denar spravljati, zlasti pa v takih letih kakor je letošnje.

— **Domače trtne vrste** kakor belina, lipna itd. so letos vnovič pokazale, da se ne morejo kosati s sortami, ki se priporočajo od strokovnjakov za nove nasade. Zato pa prenehajmo s pomnoževanjem domačih sort, ko imamo po današnjih izkušnjah vendar tako dobre vspehe z vpeljanimi novimi vrstami n. pr. z veltlincem, silvancem, rudečim vrhom, belim burgundcem in španjolom. Čas je, da enkrat izpregledamo, kaj je boljše in kaj je slabše in da si potem tudi uredimo naše nove vinograde.

Ameriški novičar.

— **Iz Št. Jerneja.** Dragi rojaki! Skoro v vsaki fari, iz katere je več faranov v Ameriki, so si le-ti v domači farni cerkvi postavili kak spominek. Z njihovimi darovi se je napravil kak nov zvon, lesteneč (luster) itd. Tudi iz obsežne fare šentjernejske je mnogo faranov v Ameriki, pa kakega spominka si dosedaj niso postavili. Nekaj malega je naloženega za novo bandero. Sedaj pa se je pokazala velika potreba. Napraviti moramo nove orgle. Stale bodo 8000 K. Velika vsota, a zbrali jo bomo samo s prostovoljnimi doneski. In glejte, dragi rojaki! Tu se obracamo do vas, da bi nam pomagali s svojimi darovi. Vemo, da vaše stališče v Ameriki sedaj ni cvetoče; a gotovo pa je zopet, da je zaslužek boljši in za denar ne taka stiska kakor v domovini. — Orgle imenuje veliki mojster-glasbenik, Mozart, kraljico vseh instrumentov. In zares. Kako močno povzdignejo lepo ubrane orgle božjo službo, kako dvigajo naše srce k Bogu! Ko se prej ali slej povrnemo nazaj v domovino in bodete poslušali nove orgle, bodete s ponosom lahko rekli: saj smo tu mi Amerikanci izdatno pripomogli k vašemu življenju! Vsak dar se bode hvaležno spre-

jel. Imena darovalcev in dotični zneski pa se bodo na farnem zvoniku izpostavili na vpogled.

Farno predstojništvo v Št. Jerneju, dne 8. septembra 1909.

Vsi farani.

Ant. Lesjak, župnik.

— **Aldridge, Mont.** Tukaj je umrl Fran Klun. Pokojni je bil doma iz Dolenje vasi pri Ribnici na Kranjskem. Po kratki in mučni bolezni je v Gospodu zaspal 21. avgusta in pogreb se je vršil 22. avgusta. Pokojni je pripadal k društvu „Večernica“ št. 42 S. N. P. J. v Aldridge, katero mu je priredilo dostojen pogreb. Obenem se je udeležilo tudi pogreba društvo sv. Jozefa št. 17 J. S. K. J. in društvo sv. Barbare postaja št. 52 ter še veliko drugih rojakov, ko smo izročili materi zemlji pokojnega. Pokojnik zapušča tukaj dva brata in sestro, v starej domovini pa očeta.

— **Ramey, Pa.** Tukaj se je ponesrečil Alojzij Parkle. Zlomilo mu je levo nogo nad kolenom, da revež trpi hude bolečine. Ponesrečil se je v premogovem rovu, ko je podkopaval premog. Ni še dolgo tukaj in tako je bil preveč zaupljiv. Utrgala se je velika plast in ga poškodovala kakor omenjeno. Ponesrečeni rojak je doma iz Mirne peči na Dolenjskem in tudi ni še dolgo, kar je prišel iz starega kraja.

Najnovejše.

Pozor! Železnica Brežice — Novo mesto. Za današnji list smo prepozno dobili oklic pripravljalnega odbora za imenovani projekt. Omenimo le, da se je dosedanj konzorcij v Brežicah obrnil na razne korporacije za prispevke — a dvomi se o resnobi njegovega delovanja. Za pripravljalni odbor sklicuje osnovno valno zborovanje za nedeljo dne 10. oktobra 1909 ob 3. uri popoldne v Brežicah: „Narodni Dom.“ Interesente od Novega mesta doli ob Krki do Brežic, vdeležite se! Zborovanje je javno, vsak ima pristop.

Smešnice.

(Časovno.) A.: „Poglej ono damo, ki ima tako lepe zobe! ali so pač njeni ali ne?“ — B.: „Seveda so njeni; saj jaz vem, da je dala za nje 200 kron.“

(Kaj je zlo?) Če pustiš ženo doma in vzameš ključ seboj, ni to nobeno zlo; pustiš pa oba doma, je to malo zlo; če pa pustiš ključ doma in vzameš ženo seboj, je to dvojno-zlo.

(Očitovanje.) Zet k svoji tašči: „Pa vendar, draga tašča, kako da mi niste pokazali vrat, ko sem prišel snubit vašo hčer, če ste vedli da je tako strašno sitna in svojeglavna, trmasta in oblastna?“ — „Vedi, ljubi zet, tega nismo hoteli storiti zaradi tega ne, ker smo vsi komaj čakali, da jo kdo odpelje od hiše!“

(Tolažba.) Pepca: „Le potolaži se draga Katra, ker Ti je umrl mož!“ — Katra: „Vsaj nisem prav nič žalostna; zdaj vsaj vem, kje je!“

(Volitve.) K županu pride deček ter prosi za podpis. Župan nekoliko nevoljen mu reče: „Saj zdaj ne boš več hodil k meni, ker bodo znanprej sami ‚kimovci‘ županovali.“ — Deček se posmeje ter odgovori: „Prav vam je gospod župan, zakaj ste pa razpisali volitve v ‚kimovcu!“

O vremenu za mesec oktober.

Došlo nam je več zelo laskavih izjav gledé točnega prognozanja vremena za avgust in september. Več posestnikov se je, ki so se ravnali po napovedanem vremenu, z veseljem in celo s hvaležnostjo izrazilo, da so zaradi tega pospravili lepo suho mrvo v pravem času pod streho. In zares, kdor ni kosil letos ob lepem vremenu, je sam kriv, ako je moral pospravljati mokro krmo. Seveda preveč predrzno zaupati ne smemo temu ugibanju vremena; večkrat nam je že spodletelo in nam zna zopet še spodleteti. — Napovem pa splošno za oktober dokaj lepo in prijetno vreme; vem, da s tem najbolj ustrežem vsem, posebno še vinogradnikom. — Prve dni do okolu 5. bo še pač bolj neprijetno in spremenljivo vreme, a potem pa postanejo stanovito krasni jesenski dnevi s prav hladnimi nočmi do okolu 14. oktobra. Ta dan je kritičen dan srednje vrste, kateri bode vreme spremenil v nekoliko oblačne, deževne in neprijetne dneve. Od 17. nadalje postane zopet čisto jasno nebo, suho sicer toda mrzlo posebno zjutraj in zvečer; večkrat slana; zjutraj največkrat megleno, po dnevi solčno in takšno lepo vreme bo trajalo do okolu 25. oktobra. — Kakšno vreme postane nadalje, ker je 28. oktobra kritičen dan prve vrste, ne vem prav; pač pa mislim, da se začnjenja dolgočasna jesenska mokrota, ki zna trajati do okolu 5. novembra.

Loterijske številke.

TRST, 25. septembra 59 66 81 2 72

Sejmi na Dolenjskem v mesecu oktobru.

V Novem mestu (sejmica), v Št. Rupertu, v Vidmu poleg Krke, v Kostanjevici in v Litiji 4.; v Metliki 5.; v Toplicah 7.; v Št. Vidu pri Zatičini 11.; v Semiču 12.; v Kočevju 16.; v Radohovi vasi 18.; v Novem mestu (letni sejm) 19.; v Kandiji pri Novem mestu 21.; na Veseli gori pri sv. Rupertu 27.; v Mokronogu in v Žužemberku 28. V torek po sv. Simonu in Judu (2. nov.) v Črnomlju.

Tržne cene v Novem mestu.

Imenovanje	Hekt. po		Imenovanje	Hekt. po	
	K	h		K	h
Šenica	19	52	Leča	11	71
Rž	13	—	Bob	9	76
Koruza	13	—	Ajda	11	71
Oves	7	80	Proso	11	71
Ječmen	11	71	Soršca	16	26
Krompir (mernik)	1	20	Lan	—	—
Fižol	11	71	Jajca po 7 za 40 vinarjev.		
Grah	12	36			

Darovi za novo župno cerkev v Prečni.

Petrič Ant. 20, Marenc Jurij 3, Šali Fr. 1, Alois Dienstleder 5, Grive 1, Golob Marija 2, Zagorc A. 1, Berus Jožef 1, Makovec Jan. 1, Golob 1, Plut Mat. 1, Smolič Fr. 1, Krese Ter. 1, Pušica sv. Ant. 11-23, Kavšek A. 10, Kavšek M. 5, Dolenc M. 1, Derčar Jernej 8, Pavček Iv. 1, Pavček Fr. 0 80, Šetina Fr. 1, Pavlin Mat. 1, Kos Marija 40, Planinc Antonija 2, Rebolj Jožef 5, Tomič Mar. 1, Murgelj Ant. 1, Korjan J. b. dacar 0 98, Rozman M. 1, Starič Jož. 1, Lavrič Stev. 1, Fene Alois 1, Gnjdovec Jernej 2, poroka Pust-Springer 8-24. Bog blagoslovi!

Darovi za dijaško kuhinjo v Novem mestu.

Neimenovan 5 K, g. Jakše Janez 2 K, gđc. N. Rome 5 K, Neimenovana 2 K, g. Fr. Možina 2 K, vlč. g. župnik J. Viderger 10 K, preč. g. kanonik in dekan Tavčar 20 K, vlč. g. župnik M. Nemanič 20 K. Zivel so dali: vlč. g. župnik Šmidovnik po eno vrečo krompirja, kumar in zelja; vlč. g. župnik Nemanič eno vrečo krompirja in eno pšenice. Hmelniška grajščina barona Wambold 5 vreč krompirja. Bog plati in daj posnemalcev.

Dr. Jos. Marinko.

Tujci v Novem mestu.

Hotel Pošta: Kolar T., Stariha J., Žumič L. iz Črnomlja; Lindau L., Traun J., Seljak H., Salmič B., Tancigar A., Pirnat A. iz Ljubljane; Fortuna F. iz Sela; Sastočič F. iz Št. Vida pri Ljubljani.

Jakše: Welley J., Prevc A., Kukelj G., Matjan F. s soprogo iz Ljubljane; Jaklič J. iz Vel. Lašč; Ančimer A. iz Rake.

Hotel Jacaz: Oswald F., Linc A. iz Št. Vida pri Zatičini; Zakrajšek M. iz Stopič; Pavlina H. iz Stoktor Kalifornija; Bitenc L., Bonač V. iz Ljubljane; Lukek Mici iz Vel. Loke; Mikec F. iz Mal. Slatenka; Janko F. iz Dunaja; Željko J. iz Ljubljane.

Posestvo na prodaj!

Hiša s gospodarskim poslopjem, njiva, košenica in hosta. Cena zelo nizka. Natančneje se izve pri Jožetu Gulič, Stranska vas št. 34, župnija Šmihel pri Novem mestu. (222-3-1)

Kozolec (topler)

s tremi okni in na konceh po en okenj je na prodaj v Valtu vasi pri Janezu Dular št. 4. (208-4-3)

Apno

najboljše kakovosti in po najnižji ceni se dobi od srede, 29. t. m. pri Antonu Koder, apneničarju v Karmelu pri Šent Janžu (Dolenjsko). (217-3-2)

Dva lepa po tri mesece stara (215-3-2)

psa (prepeličarja)

sta na prodaj. Kje, se zve pri upravnistvu „Dol. Novic“.

Učenec

se takoj sprejme v trgovino s specerijskim blagom in železnino, ki je dovršil vsaj ljudsko šolo in je star 14 let. Trgovina z mešanim blagom Franc Guštin v Metliki. (216-3-2)

Razpis.

Radi oddaje prizidja župne cerkve v Šmarjeti

(Dolenjsko) vršila se boče

ofertna obravnava dne 6. vinotoka 1909

v župnišču v Šmarjeti. Postavno z 1 K kolekovane oferte je poslati istega dne do 10. ure predpoldne na župni urad v Šmarjeti, na zakasnele ponudbe se ne bo oziralo.

Dotične načrte, stroškovnik in stavbene pogoje si vsakdo lahko ogleda v župniški pisarni istotam.

Proračunjeno je:

1. Posipanje starega zidovja i. t. d.	K 1.775.—
2. Stavbena dela	„ 23.659'21
3. Tesarska dela	„ 2.689'44
4. Kleparska in krovjska dela	„ 7.575'40
5. Mizarska, ključavničarska in pleskarska dela	„ 5.106'60
6. Kinčevalna dela	„ 2.622'20
7. Steklarska dela	„ 1.700'10
8. Strelvodna dela	„ 268'50

Skupaj . K 45.396'45

Ponudbe se lahko stavijo za skupna dela ali pa za posamezna dela ter se pošiljajo po pošti ali pa osebno zroči župnišču.

Podpisani župni urad si pridržuje pravico izbrati iz med ponudnikov graditelja ne oziraje se na visokost ponudbenih cen.

Župni urad v Šmarjeti, dne 9. kimovca 1909.

(207-3-3)

A. Zaman, župnik.

Razglas.

Podpisano županstvo proda iz svoje hoste v Cegonci pri Rudolfovem brav blizu novomeškega kolodvora

261 komadov = 128·465 m³, smerek in hoj,

katere drevesa so že posekana in obelena in sicer po kubični meri.

Razpisujejo se v to svrhu ponudbe, ki naj se do 20. oktobra 1909 pri podpisanemu županstvu vložijo, kjer se isti dan ob 11. uri dop. vrši tudi ustmena dražba. Tem ponudbam priložiti je 10% varščine v gotovini, hranilnih knjižicah ali veljavnih vrednostnih papirjih. Vsakdo, ki hoče vložiti ponudbo si lahko posekana drevesa poprej ogleda z mestnim gozdnim čuvajem Pavličem, ki stanuje v Cegonci.

Mestna občina ni vezana sprejeti najvišjo ponudbo, pač pa je vezan vsak ponudnik na svojo ponudbo do 10. novembra 1909, kar se ima v ponudbi omeniti. — Pogoji glede plačila kupovine, kedaj in kako je spraviti les iz hoste, kakor tudi drugi pogoji izvejo se v občinski pisarni v Rudolfovem, ter ima vsak ponudnik v svoji ponudbi izjaviti, da so mu vsi pogoji znani in da se jim podvrže.

RUDOLFOVO, 28. septembra 1909.

(223-2-1)

Mestno županstvo.

Krompir

v vsaki množini prav lep in zdrav je na prodaj na graščini „Struga“.

(224-2-1)

Naročila se sprejemajo v vinotoču na Glavnem trgu v hiši gospe Fichtenau.

S 1. oktobrom nadalje se poučuje

nemščina, laščina in francoščina

v ulici za šolami, hišna šteč. 60, v hiši gospoda Ničimer.

(221)

Svoji k svojim!

Popolnoma varno naložen denar

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico

reg. zadruga z neomejeno zavezo 198-0-4)

v lastnem domu v Kandiji

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

4 $\frac{1}{2}$ %

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.

Letnik 1910

naše „Družinske pratike“

je ravno kar izšel in se dobiva skoro po vseh trgovinah, na debelo pa v Ljubljani: v „Katoliški bukvarni“, prodajalni „Katol. tisk. društva“, dalje v trgovinah Ant. Krisper, Vaso Petričič in Iv. Korenčan; v Trstu: prodajalna „Katol. tisk. društva“; v Celju: Zvezna trgovina. (192-3-3)

Cena komadu 24 vin., po pošti 10 vin. več. Zahtevajte jo povsod in ne dajte si vsiljevati drugih pratik!

Steckenpferd lilijino mlečno milo

Najmilejše milo za kožo kakor tudi proti pegam!

(54-20-16)

Dobi se povsod!

Ustanovljeno **IVAN SVETEC** Ustanovljeno
1899 brivec in vlasuljar 1899

izdeluje vsa vlasuljarska dela, kupuje zmešane in rezane ŽENSKE LASE po najvišji ceni. V zalogi ima vse toaletne stvari, posebno svetovno znani original Bayrum tekočina proti izpadanju las in prhut, prhut izgine tekom enomesečne uporabe popolnoma po njegovem navodilu. Pravi Amerikan-Petrol tudi preiskusen za rast pomladka las posebno pri otrocih. (1-24-23)

Neprecenljiv Nusiol, barvilo za lase in brade, prekaša vse dosedanje iznajdbe, čudovit uspeh sedajnosti, neškodljiv, zdravniško preiskan.

Zraven tega priporoča svoj Brivski Salon, urejen z najnovejšimi komforti, s hitro, čisto, dobro postrežbo želeč mnogobrojnega obiska.

Rudolfovo, Glavni trg. (Nasproti mestne hiše.)

KEIL-ov LAK

najboljši lak za tla iz mehkega lesa.

Keil-ova bela prevlaka (glazura) za umivalne mize 90 vin.

Keil-ova pasta za čevlje po 30 vin.

Keil-ov lak za zlatenje okvirjev 40 vin.

Novo mesto: J. Picek.
Črnomelj: Anton Zure.
Idrija: Val. Lapajne.
Kamnik: Ed. Hajek.
Kočevje: Franz Loy.
Kranj: Franc Dolenc.

Keil-ovo leščilo za pode 90 vin.
Keil-ov lak za klobuke v različnih barvah.

ima vedno v zalogi trdka

Ljubljana: Leskovic & Meden.
Postojna: Anton Ditrich.
Škofja Loka: M. Žigon.
Zagorje: Rih. E. Mihečič.
Radovljica: Oto Homann.
(190-6-6)

Nova enonadstropna hiša na prodaj

v Novem mestu. — Več se izve hišna štev. 60 ulica za šolami.

Stavbeno podjetje Znidarčič & Stepančič

Gorica, ulica Mattioli

filijalka v Kandiji pri Novem mestu

se priporoča sl. občinstvu in drugim korporacijam za izdelovanje vsakovrstnih stavbenih del.

Prevzema nadzorstvo in izdelovanje načrtov ter statičnih računov.

Za obila naročila se toplo priporočata

(170-0-11)

Znidarčič & Stepančič.

Sodi

od 300 do 800 litrov jako močni in zdravi dobijo se pri (218-2-2)

Jos. Jacaz v Rudolfovem.

Pozor! Slovensko podjetje! Pozor!

Slavnemu občinstvu se priporoča dné 11. febr. 1909 na novo otvorjena velika manufakturna trgovina

FRANC SOUVAN sin

v stari Souvanovi hiši na Mestnem trgu št. 22 v Ljubljani.

(50 43-31)